

Bäst och sämst tillväxt – samtidigt

ANDREAS BERGSTRÖM

REPLIK

Under sommaren startade John Hassler (2018) en nyttig diskussion om svensk tillväxt. Han lyfte fram att även om svensk BNP stiger snabbt, så är utvecklingen för BNP per capita inte alls imponerande, utan direkt dålig jämfört med andra länder de senaste åren. Det har lett till ledarartiklar, krönikor och annat där författarna på olika sätt beskriver hur dåligt det går för Sverige. Det förekommer en rad olika hypoteser om varför tillväxten är låg.

Hasslers påpekande ledde också fram till en rapport från Entreprenörskapsforum, som Johan E Eklund och Per Thulin har redogjort för i ett inlägg i *Ekonomisk Debatt* (Eklund och Thulin 2018). Som förklaring till den låga tillväxten anger de att ”fördelningspolitiken fått företräde framför effektivitetsfrågor” (s 77). För att ge underlag för kommande ekonomiska reformer är det viktigt att debatten vilar på så god grund som möjligt. Tyvärr lider deras inlägg av ett par orimliga jämförelser samt en onyanserad bild av den låga tillväxten.

Andreas Bergström

är vice vd för tankesmedjan Fores och ansvarar för tankesmedjans program för ekonomiska reformer och entreprenörskap. andreas.bergstrom@fores.se

Tack till Patrick Joyce och Joakim Ruist för snabb hjälp med statistik och till Lars Calmfors för kommentarer.

Valet av baslinje

Eklund och Thulin illustrerar den låga tillväxten med en extrapolering av BNP per capita-tillväxten åren efter 1990-talskrisen fram till 2006. De första åren efter 1990-talskrisen präglades av återhämtning, när ekonomin återgick till ett högre resursutnyttjande från att ha präglats av en kraftig recession. Den delen av intervallet är därför inte lämplig som utgångspunkt för förväntad tillväxt åren därefter. Vidare innebär extrapoleringen att Sverige inte skulle ha påverkats över huvud taget av finanskrisen

2008 och den efterföljande oron i euroområdet. Det skulle ha inneburit 25 år av stark tillväxt utan någon lågkonjunktur, vilket får betecknas som orimligt.

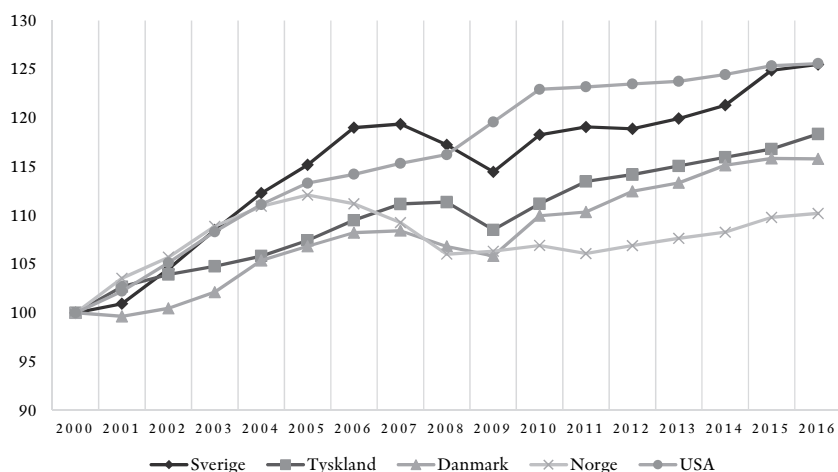
Därefter utgår Eklund och Thulin från Beveridgekurvan 1989–91 och beräknar vad BNP per capita skulle ha varit i dag om matchningen hade fortsatt vara så välfungerande. Då tar de inte hänsyn till att de åren följdes av en hög flyktinginvandring, först från Balkan, därefter från andra konfliktområden. Arbetskraftens sammansättning förändrades, vilket påverkade hur väl matchningen fungerade.

Slutsatsen är att det är svårt att hitta en självklar baslinje för tillväxt och matchning, eftersom varje period präglas av sina specifika faktorer.

Hög och låg tillväxt samtidigt

Eklunds och Thulins slutsats att det har varit för lite fokus på effektivitetsfrågor motsägs av utvecklingen av arbetsproduktiviteten, dvs BNP per arbetad timme. Bland OECD-länder på jämförbar BNP-nivå är Sverige bland de absolut bästa, oavsett om vi tittar på perioden före eller efter finanskrisen, eller de senaste åren. Figur 1, med data från OECD (2018), visar en jämförelse mellan ett urval av länder. Även den som är i världsklass kan bli bättre, förstås. Men om Sverige är både bäst och sämst samtidigt är det uppenbart att policyslutsatser om tillväxten behöver vila på en mer noggrann analys.

En rimligare beskrivning är att samtidigt som svensk ekonomi i stora delar utvecklas mycket väl, har vi en befolkningstillväxt som i stor utsträckning består av personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Det drar ner BNP per capita. Därför har den låga tillväxten kunnat kombineras med fortsatt stora reallöneökningar för huvuddelen av befolkningen. Invandringen påverkar främst den stora majoritetens inkomster genom att

Figur 1
Produktivitet (produktion per arbetad timme)

Anm: Index 2000 = 100. Produktivitet för hela ekonomin. Mättet är köpkraftsparitetsjusterat.
Källa: OECD (2018).

skatterna blir något högre för att täcka kostnaderna för utrikesfödda som inte är i arbete eller har låga inkomster (Ruist 2018a). Det finns också studier av jämförbara länder som pekar på att invandring av låginkomsttagare leder till att arbetsmarknaden omstruktureras så att inkomsterna stiger för den övriga befolkningen (D'Amuri och Peri 2014; Foged och Peri 2015).

Klarar Sverige integrationen dåligt?

Sverige har sedan början av 1990-talet haft en betydligt högre invandring än jämförbara länder. En stor andel av invandrarna har varit flyktingar och deras anhöriga. Generellt saknar de kontakter på svensk arbetsmarknad, kunskaper i svenska och kunskaper om det svenska samhället. I många fall har de också lägre utbildning än befolkningen i genomsnitt och den utbildning de har kan vara svår att använda i Sverige. En färsk översikt av utrikesföddas kunskaper och arbetsmarknadsutfall finns i Calmfors m fl (2018).

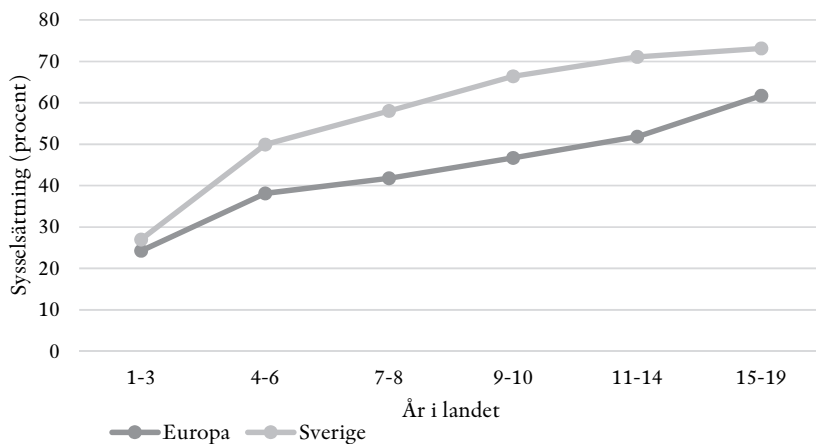
Flyktinginvandringen har varit särskilt hög de senaste sex åren. Asylansökningarna nådde en topp 2015, men

de hade stigit redan åren innan. När en ökande andel av befolkningen i arbetsför ålder består av mer eller mindre nyanlända flyktingar är det osannolikt att vi skulle kunna ha lika bra matchning som tidigare. Det är ändå rimligt att fråga sig om en annan integrationspolitik hade lett till en bättre matchning än den vi ser i dag.

En ESO-rapport av Joyce (2017) som jämför Sverige, Norge, Danmark, Nederländerna och Tyskland pekar inte ut något land som självklar förebild. Statistiken är inte jämförbar mellan länderna; både mått och mätperioder skiljer sig åt. Invandringens sammansättning skiljer sig dessutom förmodligen betydligt mellan länderna. Med dessa förbehåll kan man ändå nämna att sysselsättningen stiger snabbare i Norge och Tyskland än i Sverige de första åren efter uppehållstillstånd. Samtidigt har åtminstone Tysklands resultat de senaste åren blivit något sämre än tidigare.

I en färsk rapport gör Fasani m fl (2018) en analys av hur skillnaden i sysselsättning mellan flyktingar och inrikes födda utvecklas över tid efter invandring. Analysen kontrollerar för kön,

Figur 2
Sysselsättning för
flyktingar

Källa: Ruist (2018b).

ålder, utbildning och bosättningsland, dvs varje flykting jämfördes med inrikes födda av samma kön, ålder, utbildning och land, baserat på EU:s arbetskraftsundersökning. Ruist (2018b) har i ett blogginlägg, baserat på Fasani m fl, som en jämförelse presenterat en motsvarande analys för enbart svenska flyktingar, för samma period.

Här krävs stora förbehåll: Ruists resultat är inte publicerat i en vetenskaplig tidskrift, och det kan finnas utrymme för förbättring. Det sysselsättningsmått som används för Sveriges del ställer högre krav än det som används för EU. Samtidigt är detta kanske den bästa jämförelse vi har i dag.

Figur 2 visar att flyktingars sysselsättning, givet antalet år i landet, är klart högre i Sverige än i EU som helhet. Det innebär inte att vi ska luta oss tillbaka – även det som är bra kan bli bättre. Men det är svårt att hävda att vi med några enkla åtgärder skulle kunna få en betydligt bättre matchning på arbetsmarknaden.

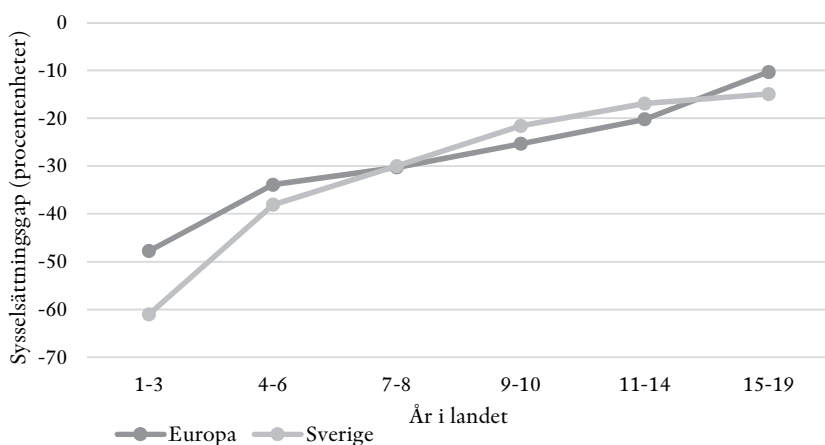
Samtidigt bör man notera att Sverige har en högre sysselsättningsgrad än EU:s genomsnitt. Vårt välfärdssystem bygger på en hög sysselsättning för båda könen och höga skatter, där staten i gen-

gäld står för förhållandevis dyra insatser som förskola, äldreomsorg och föräldrapenning. Därför kan man argumentera för att Sverige behöver klara integrationen bättre än andra länder, om vi inte vill reformera vår välfärdmodell. Figur 3 visar, utifrån samma jämförelse, att när det gäller gapet i sysselsättning mellan flyktingar och inrikes födda presterar Sverige genomsnittligt men fortfarande inte dåligt.

Slutsatsen bör inte bli att integrationen på arbetsmarknaden inte kan bli mycket bättre än den är. Däremot finns det inga enkla slutsatser att dra från andra länder. Vi måste ta till oss de bästa exemplen och tänka till själva utöver det. Det går inte att säga, som Eklund och Thulin, att resultaten hade blivit bättre om politiken bara hade fokuserats annorlunda.

Tillfälliga effekter

Sveriges tillväxt i BNP per capita 2017 var lägre jämfört med andra länder även om man beaktar flyktinginvandringen. Prognosen för 2018 pekar på låg tillväxt även detta år. Det går inte att utesluta att det beror på inhemskt skapade ekonomiska problem. Samtidigt tycks ekonomin vara på väg att bromsa in i hela

Figur 3
Sysselsättningsgap
mellan flyktingar och
inrikes födda

Källa: Ruist (2018b).

Europa, så en annan tolkning är att Sverige gick in i den svagare konjunkturen lite tidigare än andra. Med tanke på den höga sysselsättningen är brist på kvalificerad arbetskraft en tänkbar förklaring.

Mot bakgrund av den internationellt sett mycket höga produktivitetstillväxten under lång tid verkar det i alla fall förhastat att dra slutsatser om breda tillväxtproblem utifrån ett eller två år.

Internationella trender

Ett annat tillväxtproblem som nämnts i debatten – och vilket framgår av figur 1 – är att höginkomstländer överlag, och då också Sverige, efter 2008 har haft en lägre produktivitetstillväxt än tidigare. En pessimistisk tolkning är att det krävs allt mer forskning och utveckling för att generera tillväxt ju mer avancerad teknik vi har, eftersom den nya tekniken ska bygga vidare på något som redan är komplicerat (Bloom m fl 2017). En optimistisk tolkning är att vi befinner oss i en investeringsfas, där de satsningar vi nu gör på AI, självkörande fordon m m kommer att leda till hög tillväxt om några år. En ytterligare möjlighet är att en allt större del av tillväxten består av kvalitetshöjningar och digitala tjänster som är svåra att mäta, i princip subjektiva. En

genomgång av tänkbara tolkningar av utvecklingen finns i Breman (2016).

Poängen här är att oavsett anledningen till att höginkomstländer generellt har lägre produktivitetstillväxt nu än tidigare, är det osannolikt att Sverige skulle kunna avvika positivt från andra länders trend under längre tid, eftersom vi är beroende av samma teknikskiften och handelsflöden. Om den lägre produktivitetstillväxten i höginkomstländer beror på något vi alla sköter sämre än förr – en långt ifrån självklar tolkning – så måste vi alla hitta reformer för högre tillväxt. I det fallet går det inte att hitta någon tydlig förebild.

Slutsats

Den svenska tillväxten, mätt som tillväxt i arbetsproduktivitet, är internationellt sett mycket hög och har varit det under en lång period. Vår låga tillväxt i BNP per capita beror främst på flyktinginvandringen, och då specifikt att den är stor, inte på att Sverige är sämre än andra länder på att integrera flyktingar på arbetsmarknaden.

Risken med att jämföra per capita-tillväxten med andra länder är att vi försöker leta efter framgångsfaktorer hos

dem, på områden där Sverige är minst lika bra eller bättre. På samma sätt leder det fel om vi jämför arbetslöshet eller matchning rakt av med länder som har en annan sammansättning av arbetskraften.

Självklart finns det flera områden som skulle kunna förbättras i Sverige, såsom bostadsmarknaden, arbetsmarknaden, skolan och skattesystemet. Men i den mån bristerna i de systemen leder till allmänna effektivitetsproblem i den svenska ekonomin, har de i alla fall inte hindrat produktivitetstillväxten eller sysselsättningen från att vara i världsklass.

Eklunds och Thulins slutsats är att Sverige har fokuserat för mycket på fördelning. I någon mening går det att hävda motsatsen. Sverige har en tudelad arbetsmarknad och bostadsmarknad, där framför allt flyktingar och deras anhöriga har svårt att komma in. Det betyder inte att lösningarna måste handla om att fördela mer via skatter och bidrag, men vi måste bli bättre på integration – utan att ha någon självklar förebild att snegla på.

REFERENSER

Bloom, N, C I Jones, J Van Reenen och M Webb (2017), "Are Ideas Getting Harder to Find?", NBER Working Paper 23782, Cambridge, MA.

Breman, A (2016), "Diginomics and the Productivity Puzzle", i Bergström, A och K

Wennberg (red), *Machines, Jobs and Equality*, European Liberal Forum, Bryssel.

Calmfors, L m fl (2018), *Hur ska fler komma in på arbetsmarknaden?*, Dialogos förlag, Stockholm.

D'Amuri, F och G Peri (2014), "Immigration, Jobs and Employment Protection: Evidence from Europe before and during the Great Recession", *Journal of the European Economic Association*, vol 12, s 432–464.

Eklund, J E och P Thulin (2018), "250 miljarder fattigare! Svensk produktivitetstillväxning 1950–2027", *Ekonomisk Debatt*, årg 46, nr 8, s 70–78.

Fasani, F, T Frattini och L Minale (2018), "(The Struggle for) Refugee Integration into the Labour Market: Evidence from Europe", IZA Discussion Paper 11333, Bonn.

Foged, M och G Peri (2015), "Immigrants' Effect on Native Workers: New Analysis on Longitudinal Data", IZA Discussion Paper 8961, Bonn.

Hassler, J (2018), "Sveriges urstarka tillväxt lägst i EU", Facebookinlägg, www.facebook.com/photo.php?fbid=10156720629129885&set=a.10150195173094885&type=3&theater.

Joyce, P (2017), *Inspiration för integration – en ESO-rapport om arbetsmarknadspolitik för nyanlända i fem länder*, rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2017:7, Stockholm.

OECD (2018), "OECD Data: GDP per Hour Worked", databas, data.oecd.org/lprdty/gdp-per-hour-worked.htm.

Ruist, J (2018a), *Tid för integration*, rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2018:3, Stockholm.

Ruist, J (2018b), "Inget integrationsmisslyckande", blogginlägg, joakimruist.blogspot.com/2018/08/inget-integrationsmisslyckande.html.